

Příklady táhnou. Inspirující vědce ocenila Akademie věd ČR čestnými medailemi

5.9.2023 - Zuzana Dupalová, Josef Landergott | Akademie věd České republiky

Představitelé Akademie věd ČR na ceremoniálu udělili celkem sedm čestných oborových medailí, dvě medaile Za zásluhy o Akademii věd ČR a dvě nejvýznačnější ocenění - De scientia et humanitate optime meritis.

„Dnes otevíráme nový akademický rok. Stejně jako ve škole i ve vědě platí pořekadlo *verba movent, exempla trahunt* - slova povzbuzují, příklady táhnou,“ zahájila ceremoniál Eva Zažímalová. „Všichni ocenění takovými příklady jsou, a motivují tak ostatní,“ dodala.

Nejvyšší vyznamenání

Medaili *De scientia et humanitate optime meritis* převzali za zvláště záslušnou činnost ve vědě Martin Fusek z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR a Jiří Holba z Orientálního ústavu AV ČR.

„Technologický transfer je v současnosti běžný. V době, kdy **Martin Fusek** s touto prací začínal, tomu ale tak nebylo. Musel jít do mnoha rizik,“ upozornil ředitel jeho domovského ústavu Jan Konvalinka, podle kterého se Martin Fusek stal v Česku „pionýrem“ přerodu vědeckých poznatků do praxe. Vědec, který má zkušenosti v bádání i komerční sféře, se transferu na svém pracovišti věnuje od roku 2007. Aktuálně působí v Technologické agentuře ČR i dalších institucích.

Ani cesta **Jiřího Holby** na vědecký vrchol nebyla snadná, jak vyzdvihl jeho kolega Jaroslav Strnad: „Životní pouť Jiřího Holby ilustruje rčení, že k úspěchu a ocenění nevede přímá cesta - *per aspera ad astra*, přes překážky ke hvězdám.“ Na vědeckou dráhu kvůli komunistickému režimu nastoupil později než většina kolegů. Sanskrt se začal učit ještě jako závozník či elektrikář, maturitu složil po pádu režimu a doktorský titul získal před padesátkou. Přesto se v oboru výrazně prosadil a působil také na zahraničních univerzitách. Věnuje se především buddhismu a indické filozofii.

Nejvyšší čestnou medaili od předsedkyně Akademie věd ČR a místopředsedy Ondřeje Beránka převzal Jiří Holba.

Zásluhy o Akademii

Medailí Za zásluhy ocenila předsedkyně dvě badatelky, které se podílely na posílení dobrého jména svých pracovišť, a tím i celé Akademie věd ČR.

Reprodukční biologií se dlouhodobě zabývá **Jana Pěkníková**. Stála u zrodu Biotechnologického ústavu AV ČR, který se pod jejím vedením stal významným pracovištěm. Zasloužila se i o rozvoj centra BIOCEV, společného pracoviště Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy. Jak zmínil současný ředitel Biotechnologického ústavu AV ČR Bohdan Schneider, celý profesní život se věnovala vědě. „Zapojovala se ale i do aktivit přesahujících základní výzkum a spolupracovala s centry asistované reprodukce a klinickými laboratořemi.“

Eva Semotanová z Historického ústavu AV ČR, mezinárodně uznávaná specialistka na historickou geografii, kterou v Česku pozvedla na světovou úroveň, vybudovala obsáhlou mapovou sbírku či iniciovala vznik monumentálního *Historického atlasu měst České republiky*. Podle Jiřího Cajthamla ze Stavební fakulty Českého vysokého učení technického, který s vědkyní spolupracuje, je výjimečnou osobností oboru. „Její ochota spolupracovat na mezioborových projektech, například i s

naší fakultou, přispěla k modernizaci české historické geografie," dodal.

Martin Fusek získal medaili De scientia et humanitate optime meritis.

Paraziti a vodní masožravé rostliny

Medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách převzali Lubomír Adamec z Botanického ústavu AV ČR a Julius Lukeš, badatel z Parazitologického ústavu Biologického centra AV ČR.

Největší sbírku vodních masožravých rostlin na světě založil a udržuje ekofyziolog **Lubomír Adamec** na třeboňském pracovišti ústavu. Především jejich výzkumu se věnuje i ve spolupráci se zahraničními kolegy více než třicet let. „V profesní dráze jsem se zabýval netradičními otázkami. Odměnou mi bylo, že jsem řešil některá témata jako první na světě, a mohl tak prožívat radost z poznání," řekl laureát.

Celosvětově uznávaný parazitolog **Julius Lukeš** více než tři dekády zkoumá skupinu prvoků Kinetoplastida. Patří mezi ně i parazit způsobující spavou nemoc. Mezinárodním působením i jako autor více než 350 článků, které nasbíraly vysoký počet citací, podporuje věhlas české vědy. „Je nejen vynikající vědec, kterému se umanutostí podařilo dobýt svět molekul parazitických prvoků, ale zároveň je cestovatel a dobrodruh," doplnil ředitel Biologického centra AV ČR Libor Grubhoffer a dodal, že právě i vědcova neústupnost stála za mnoha úspěchy.

Světová česká fyzika

Tři kolegové z Fyzikálního ústavu AV ČR se stali „majiteli“ medaile Ernsta Macha za zásluhy ve fyzikálních vědách. Instituce ocenila jejich přínos nejen pracovišti, ale i české vědě obecně.

Doménou **Jiřího Kamaráda** je experimentální fyzika vysokých tlaků. Zkoumá především magnetické interakce v extrémních podmínkách velmi vysokých tlaků ve slitinách a intermetalických sloučeninách. „Začínali jsme v šedesátých letech na zelené louce – tehdy můj obor vůbec neexistoval," vzpomněl laureát na vědecké začátky. Jeho výzkumy vedly k zásadním objevům, na něž badatel navazuje vývojem vysokotlakých zařízení.

Mezinárodně uznávaný odborník na technologii PVD a přípravu tenkých vrstev **Jindřich Musil** se zabývá i plazmovou chemií a fyzikou či elektromagnetickými vlnami. Kromě vysokého počtu publikací je autorem 42 patentů. „Je výjimečný člověk a vynikající vědec, který své okolí inspiruje. Každé setkání s ním bylo obohacující," vyzdvihl jeho kolega Alexandr Dejneka. „Byl a stále je vzorem mnoha vědců."

Antonín Šimůnek zkoumá především elektronovou strukturu a výpočty tvrdosti pevných látek a rentgenová spektra. Spolupracoval se zahraničními pracovišti a podílel se na organizačním chodu Akademie věd ČR. Emeritní vědec neustává v bádání. Stále se tak podílí na posilování dobrého jména české vědy, jak potvrdil i jeho spolupracovník Antonín Fejfar: „Práce, které napsal již v důchodu, dosud nasbíraly více než dvě stě sedmdesát citací."

Laureáti čestných medailí a představitelé instituce

Otevírání moderních dějin

Jméno Františka Palackého nese medaile, která oceňuje badatele ve společenských vědách. Za vědecké výsledky je předala předsedkyně historikům Janu Němečkovi a Philippu Therovi.

Jan Němeček z Historického ústavu AV ČR se zabývá politickými dějinami 20. století, zejména mezinárodními vztahy, druhou světovou válkou a antinacistickým a antifašistickým odporem. „Témata, která si zvolil za výzkum, tedy československou otázku v letech druhé světové války,

vytříbil z hlediska faktografického a ostatním badatelům zpřístupnil mnoho set do té doby neznámých dokumentů," podotkl laureátův kolega Jindřich Dejmek. Podle něj se tak v tomto směru vydal ve stopách Františka Palackého.

Philipp Ther, který v současnosti působí na Vídeňské univerzitě, se zasloužil o výzkum východoevropských postsocialistických dějin. Jeho přínos pro chápání české historie je podle ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery, jehož ústav zahraničního vědce na cenu nominoval, nepopíratelný. „Jako jeden z prvních zkoumal přeměnu regionu po roce 1989 pomocí historických metod a otevřel uvedené období historickému zkoumání.“ Vědec mimo jiné klade důraz na mezinárodní kontext českých moderních a soudobých dějin a angažuje se i v česko-německých a česko-rakouských vztazích.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Priklady-tahnou.-Inspirujici-vedce-ocenila-Akademie-ved-CR-cestnymi-medailemi>